

Jouni Korkiasaari

Suomalaisten maastamuutto 1980- ja 1990-luvulla

**Artikkeli suomalaisten maastamuuton kehityspiirteistä
tilastojen valossa**

**Artikkeli on hieman muunneltu versio
Kuntapuntari-lehdessä 2/98 (Tilastokeskus)
julkaistusta artikkelista.**

Siirtolaisuusinstituutti – Migrationsinstitutet

Turku - Åbo 1998

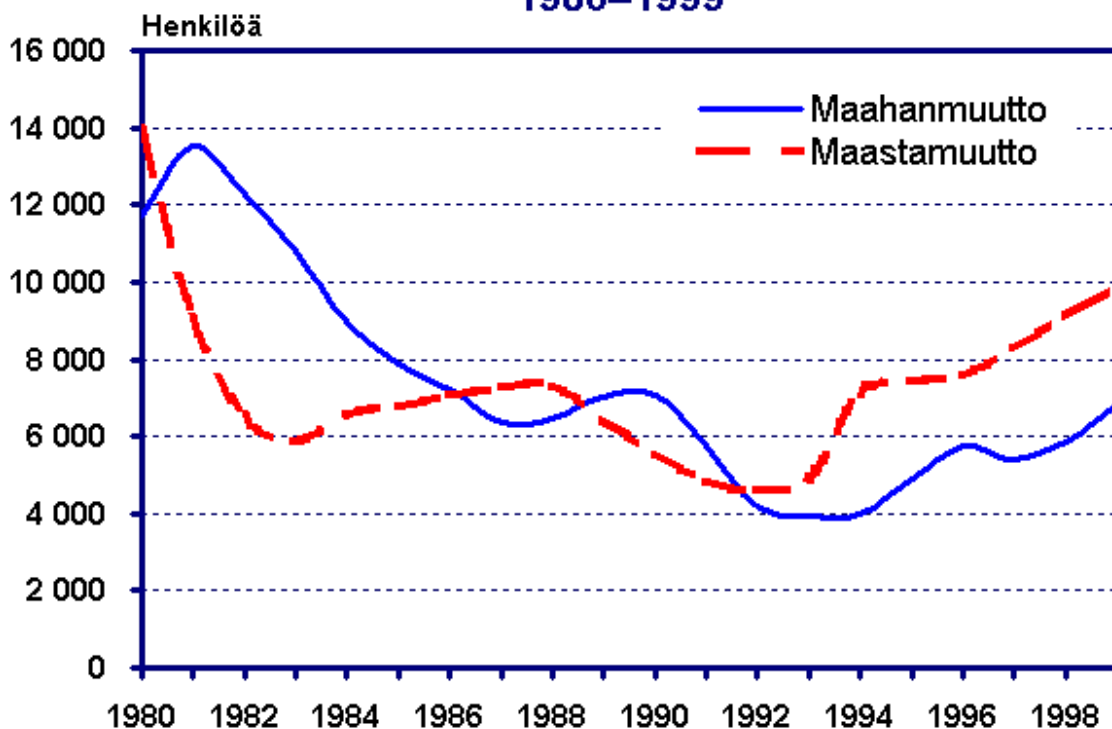
<http://www.migrationinstitute.fi>

Suomalaisten maastamuutto 1980- ja 1990-luvulla

Suomi muuttui 1980-luvulla maastamuuttomaasta maahanmuuttomaaksi. Ulkomaille lähteneiden määrä oli tuolloin 1,5–2 kertaa vähäisempi kuin aiempina sotien jälkeisinä vuosikymmeninä. Maahantulijoita oli sen sijaan poikkeuksellisen paljon. Suurin osa eli noin 85 prosenttia heistä oli paluumuuttajia ja muita syntyperältään suomalaisia. Vuosikymmenen lopulla maahan alkoi kuitenkin tulla yhä enemmän myös ulkomaalaisia.

1990-luvun alun lamavuosina maastamuutto edelleen väheni, samoin paluumuutto. Ulkomaalaisten maahanmuutto sen sijaan kasvoi ennätysmäiseksi. Suurin osa heistä oli pakolaisia, inkerinsuomalaisia paluumuuttajia ja entisen Neuvostoliiton alueen kansalaisia. Vuosikymmenen puolivälissä alkanut talouden elpyminen sekä kotimaassa että suomalaissiirtolaisten kohdemaissa käänsi kuitenkin muuttovirrat jälleen kasvuun. Yksi syy tähän oli mitä ilmeisimmin myös Suomen liittyminen Euroopan unionin jäseneksi. Toistaiseksi muuttovirtojen kasvu on silti ollut melko vaatimatonta. Ulkomaalaisten maahantulo on tasaantunut, mutta edelleen enemmistö maahantulijoista on ulkomaan kansalaisia. Omien kansalaisten osalta muuttotase on kääntynyt tappiolliseksi.

Maahan- ja maastamuuttaneet Suomen kansalaiset 1980–1999

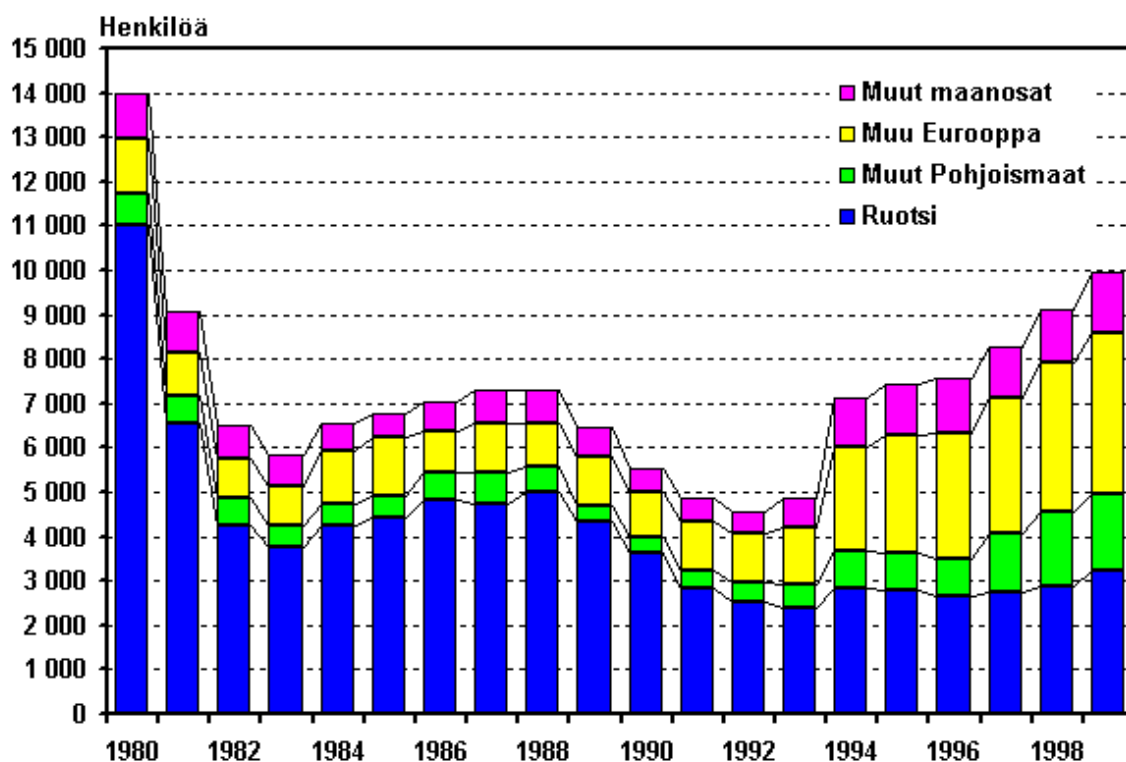
Lähde: Tilastokeskus; Kuvio: Jouni Korkiasaari, Siirtolaisuusinstituutti

Seuraava tarkastelu koskee pelkästään Suomen kansalaisten ja Suomessa syntyneiden maastamuuttoa ja ominaispiirteitä vuosina 1980/1987-96 sekä ulkomailla nykyisin asuvia suomalaisia. Tiedot perustuvat pääosin Tilastokeskukselta saatuihin julkaisemattomiin tilastoihin.

Yhä useampi suuntaa Keski-Eurooppaan

Kohdemaittain tarkastellen merkittävin muutos siirtolaisuudessa on ollut Ruotsiin muuton väheneminen ja muualle Eurooppaan muuton varsin nopea kasvu. Ruotsin osuus maastamuuttaneista Suomen kansalaisista on vuoden 1980 jälkeen pudonnut 79:stä 35 prosenttiin ja muun Euroopan osuus vastaavasti kasvanut 14:stä 48 prosenttiin. Myös Pohjois-Amerikkaan ja Aasiaan suuntautunut muutto on hieman kasvanut. Yksittäisistä Euroopan maista houkuttelevimpia ovat olleet Saksa, Iso-Britannia, Espanja ja Benelux-maat. Ruotsi on silti edelleen selvästi tärkein yksittäinen kohdema.

Suomen kansalaisten maastamuutto kohdealueittain 1980–1999

Lähde: Suomen väestönmuutostilastot 1980–1999 (Tilastokeskus)

Naiset innokkaampia lähtemään, miehet palaamaan

Naiset ovat yhtä vuotta (1988) lukuun ottamatta olleet koko tarkastelujakson (1980–96) maastamuuttaneissa enemmistönä. Keskimäärin heitä on ollut noin 53–54 prosenttia. Yleisesti ottaen naisten osuus on Pohjoismaihin suuntautuneessa muutossa kasvanut, mutta muiden maiden kohdalla supistunut. Muutostrendi on ollut varsin suoraviivainen. Erityisen selvä tämä pudotus on ollut Keski-Eurooppaan muuttaneiden kohdalla. Esimerkiksi Saksaan, Isoon-Britanniaan ja Ranskaan siirtyneistä 75–85 prosenttia oli 1980-luvun alussa naisia, 1990-luvun puolivälissä enää 55–60 prosenttia. Ruotsi on pitkään ollut yksi niistä harvoista maista, joihin muutto on ollut miesvoittoista, mutta 1990-luvulla sekin on kääntynyt niukasti naisten eduksi. Espanjaan muutto on sen sijaan ollut

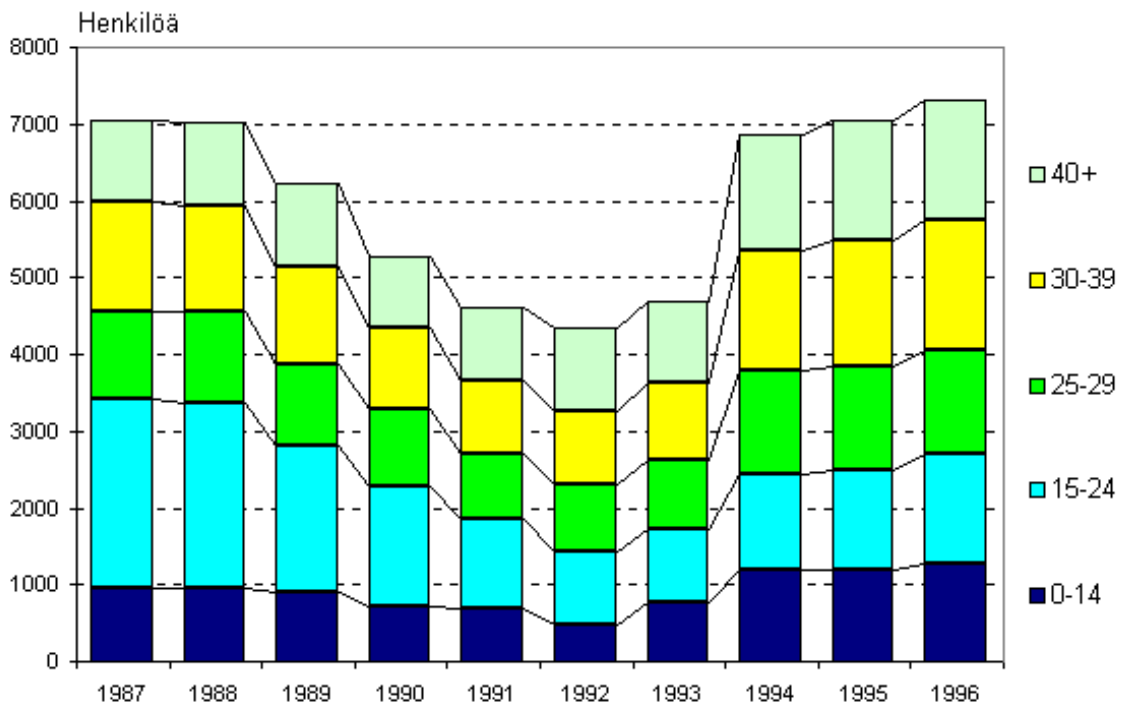
viime vuosikymmenen lopulta lähtien selvästi miesvaltaista. Muuten Etelä-Eurooppa vetää edelleen puoleensa ennen muuta naisia. Toisen ääripään muodostavat entiseen Neuvostoliittoon kuuluneet maat, joihin ei juurikaan ole naisia muuttanut.

Miehet ovat huomattavasti naisia taipuvaisempia palaamaan takaisin kotimaahan. Miesten muuttotase onkin vuosina 1980–96 ollut yli 10 000 henkeä voiton puolella. Naisten kohdalla on sen sijaan tullut muuttotappiota 1 200 henkeä.

Nuorten osuus lähtjöstä vähentynyt, perheellisten osuus kasvanut

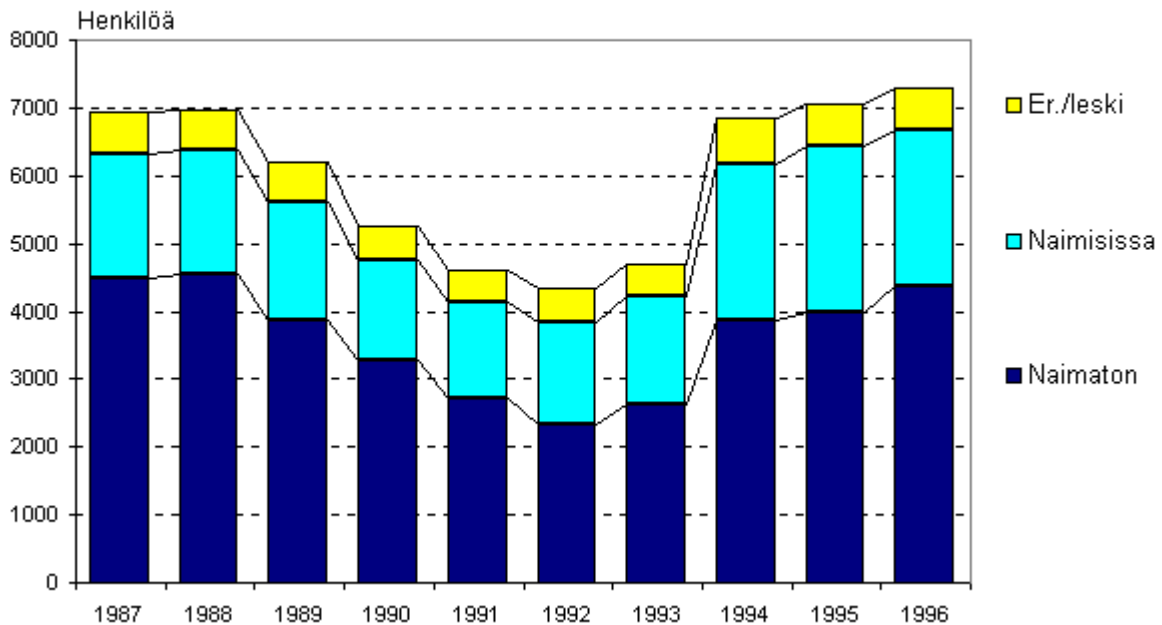
Maastamuuttaneiden ikärakenteessa olennaisin muutos on ollut nuorten, 15–24-vuotiaiden muuton väheneminen ja vastaavasti iäkkäämpien, etenkin yli 30-vuotiaiden sekä lasten (alle 15-vuotiaiden) muuton voimistuminen. Maastamuuton elyessä nuortenkin osuus on tosin hieman kasvanut vuoden 1994 jälkeen.

Suomessa syntyneet maastamuuttajat ikäryhmittäin 1987-96

Ikärakenteen muutokset heijastuvat myös muuttaneiden siviilisäätyjakautumassa naimisissa olevien suhteellisen osuuden kasvuna. Naimattomat muodostavat silti edelleen selvän enemmistön eli noin 60 prosenttia lähtijöistä.

Suomessa syntyneet maastamuuttajat siviilisäädyn mukaan 1987-96

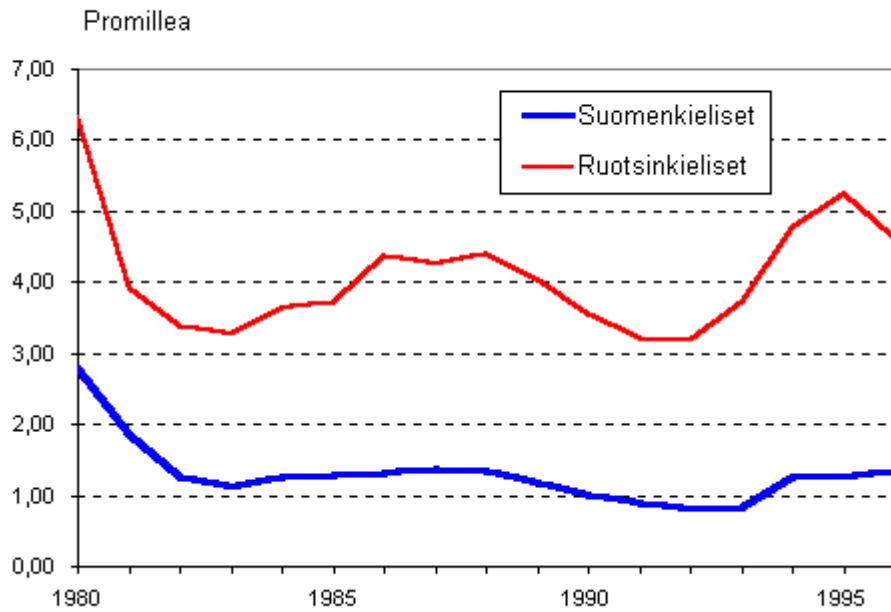

Muuttaneiden ikä ja siviilisäätö vaihtelee huomattavasti kohdemaittain. Pohjoismaihin muuttaa edelleen suhteellisen paljon nuoria ja naimattomia, ts. perheettömiä henkilöitä, kun taas muihin Länsi-Euroopan maihin menneet ovat hieman varttuneempia ja monet perheellisiä, sillä noin neljäsosa joukosta on lapsia. Poikkeuksen tästä tekevät Portugali ja etenkin Espanja, sillä niihin muuttaneista 50–60 prosenttia on ollut yli 40-vuotiaita eikä lapsia ole ollut mukana juuri nimeksikään. Toinen erottuva ryhmä ovat Itä-Eurooppaan siirtyneet, joista pääosa on yli 40-vuotiaita tai lapsia, mutta nuoria ei juuri lainkaan. Määrällisesti tälle alueelle muuttajia on kuitenkin vähän.

Afrikkaan, Aasiaan ja Latinalaiseen Amerikkaan muuttaneissa kansalaisissa on selvästi keskimääräistä enemmän sekä lapsia että 30 ikävuoden ylittäneitä. Pohjois-Amerikkaan siirtyneet ovat melko samanlainen ryhmä, mutta joukossa on jonkin verran enemmän nuoria ja yli 55-vuotiaita.

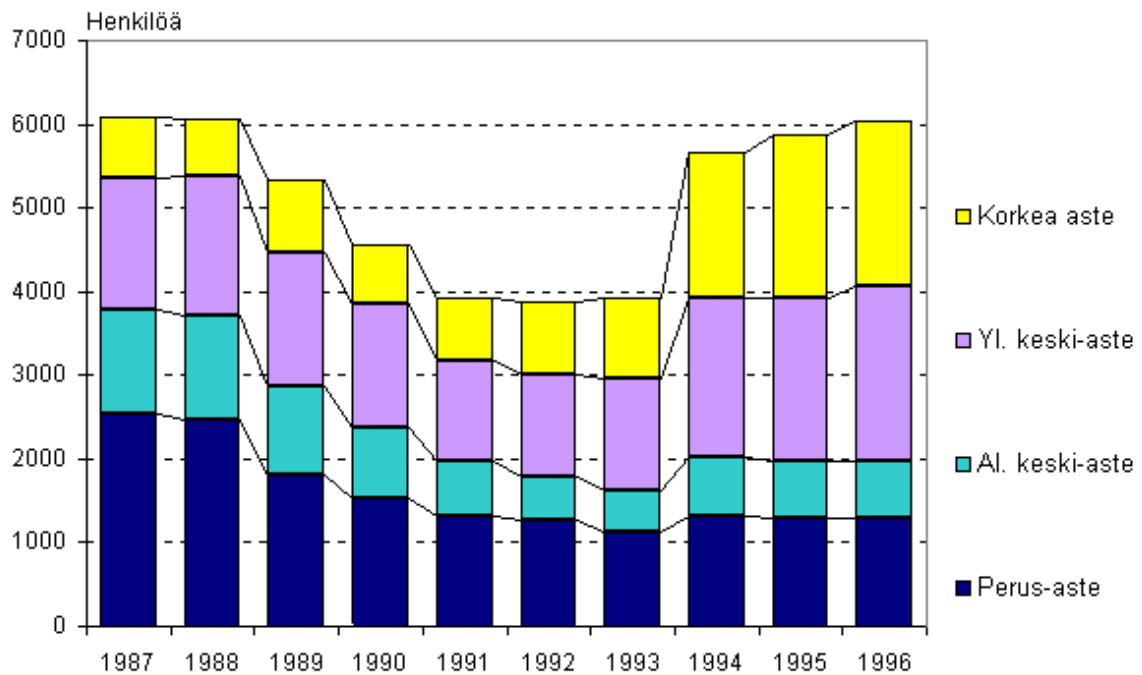
Ruotsinkielisten kansalaisten maastamuuttoalttius on perinteisesti ollut paljon suurempi kuin suomenkielisten. Tässä suhteessa ei ole tapahtunut sanottavaa muutosta vuoden 1980 jälkeen. Ruotsinkielisillä vuosittaiset vaihtelut ovat olleet hieman suurempia. Heidänkin muuttoalttuitensa on kuitenkin hyvin vähäinen, jos sitä verrataan "vieraskielisiin".

Suomen- ja ruotsinkielisten maastamuuttoalttius 1980-96

Koulutetuin väestö muuttoaltteinta

Suomessa syntyneiden maastamuuttajien koulutustaaste 1987-96 (yli 15 v.)

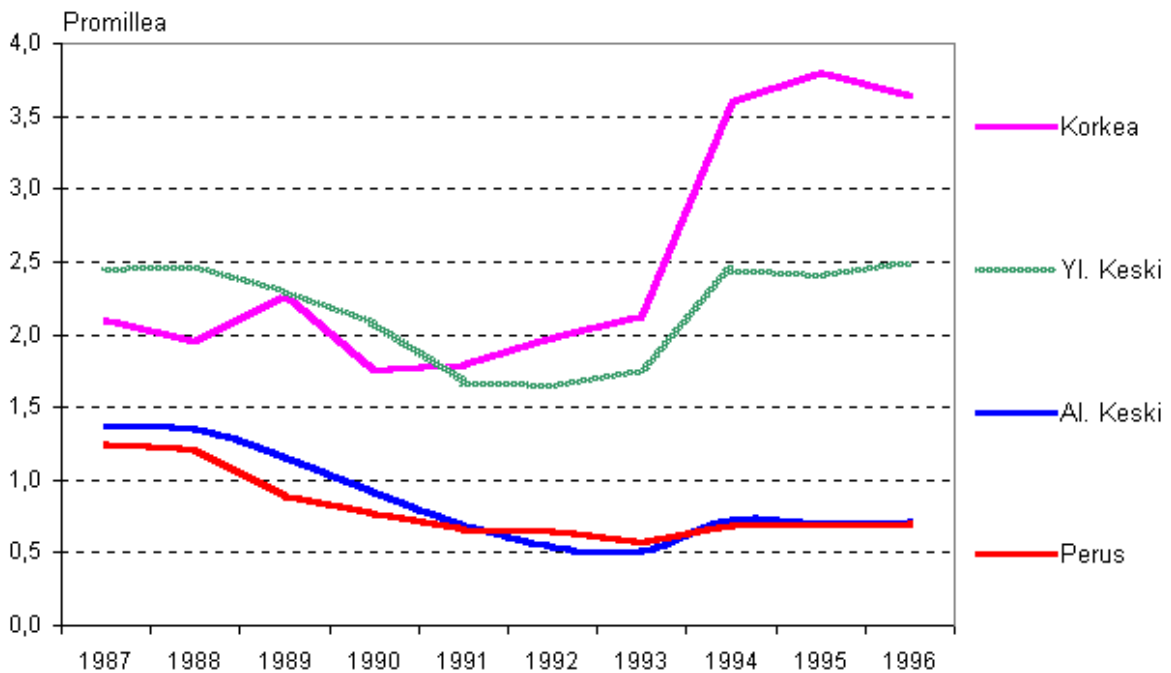

Elinkeinoelämän rakennemuutos ja sen aiheuttamat muutokset työvoiman laadullisessa ja määrällisessä kysynnässä ovat selvästi lisänneet työelämän valikoivuutta erityisesti

koulutuksen suhteen. Tämä näkyy selvästi myös maastamuutossa. Korkeakoulututkinnon suorittaneiden osuus yli 15-vuotiaista maastamuuttajista on vuosina 1987–96 kasvanut suoraviivaisesti runsaasta 10:stä yli 30 prosenttiin. Vastaava pudotus on koitunut pelkän peruskoulutuksen tai alemman keskiasteen koulutuksen saaneiden osalle, sillä ylemmän keskiasteen, tavallisesti ylioppilas- tai opistotutkinnon suorittaneiden osuus on sekin hieman kasvanut.

Koska suomalaisten koulutustaso on kohonnut myös yleisesti, on muuttaneiden koulutustaste syytä suhteuttaa vastaavan tutkinnon suorittaneeseen koko väestöön. Tämä ei kuitenkaan muuta miksiäkään edellä esitettyä trendiä, sillä muuttaneisuus on myös tällä tavalla tarkasteltuna kasvanut erityisen selvästi korkeasti koulutettujen ryhmässä, kun taas alemman keskiasteen ja perusasteen tutkinnon suorittaneilla muuttoalttius on lähes suoraviivaisesti laskenut. Ylemmän keski-asteen kohdalla muuttaneisuus on myös kääntynyt nousuun pienen lamavuosien (1990–93) aikana tapahtuneen notkahduksen jälkeen.

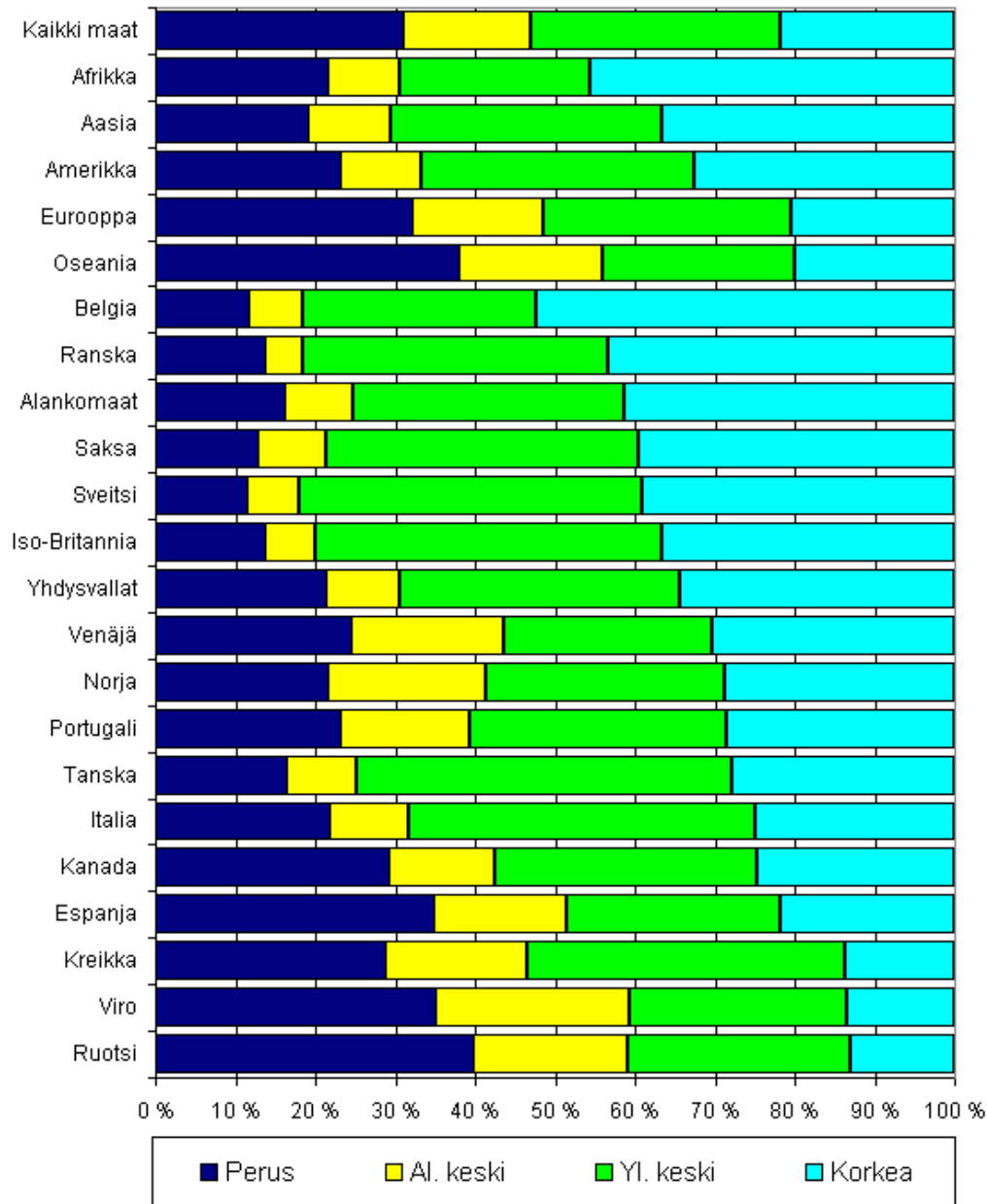
Suomessa syntyneiden maastamuuttoalttius* koulutusasteen mukaan 1987-96

* Maastamuuttoalttius = promillea samantasoisien koulutuksen saaneesta koko väestöstä

Kohdemaittaiset erot maastamuuttaneiden koulutustasossa ovat myös huomattavia. Maanosittain tarkastellen korkeimmin koulutettuja ovat Afrikkaan ja Aasiaan siirtyneet Euroopan ja Oseanian ollessa peränpitäjinä. Euroopan sisällä erot ovat kuitenkin hyvin suuria. Belgia, Ranska Alankomaat, Saksa ja Sveitsi vetävät koulutetuinta väkeä, kun taas Ruotsi, Viro, Kreikka, Espanja ja Kanada tarjoavat vielä mahdollisuuksia myös vähemmän koulutusta saaneille. Osaksi nämä erot ovat yhteydessä ikärakenteeseen. Esimerkiksi Ruotsiin muuttaa edelleen suhteellisen paljon nuoria, jotka eivät ole vielä ehtineet hankkia itselleen korkeampia tutkintoja. Toinen ääripää on Espanja, johon muuttaa etupäässä varsin iäkästä väestöä, jolla koulutustaso ei yleensä ole kovin korkea.

**Suomessa syntyneiden maastamuuttajien koulutusaste
kohdealueittain 1987-96 (%)**

Maastamuuttaneiden ammateista ei ole saatavissa tilastoja, mutta mitä ilmeisimmin koulutuksen mukaista valikoitumista on tapahtunut myös eri ammattiryhmien kohdalla.

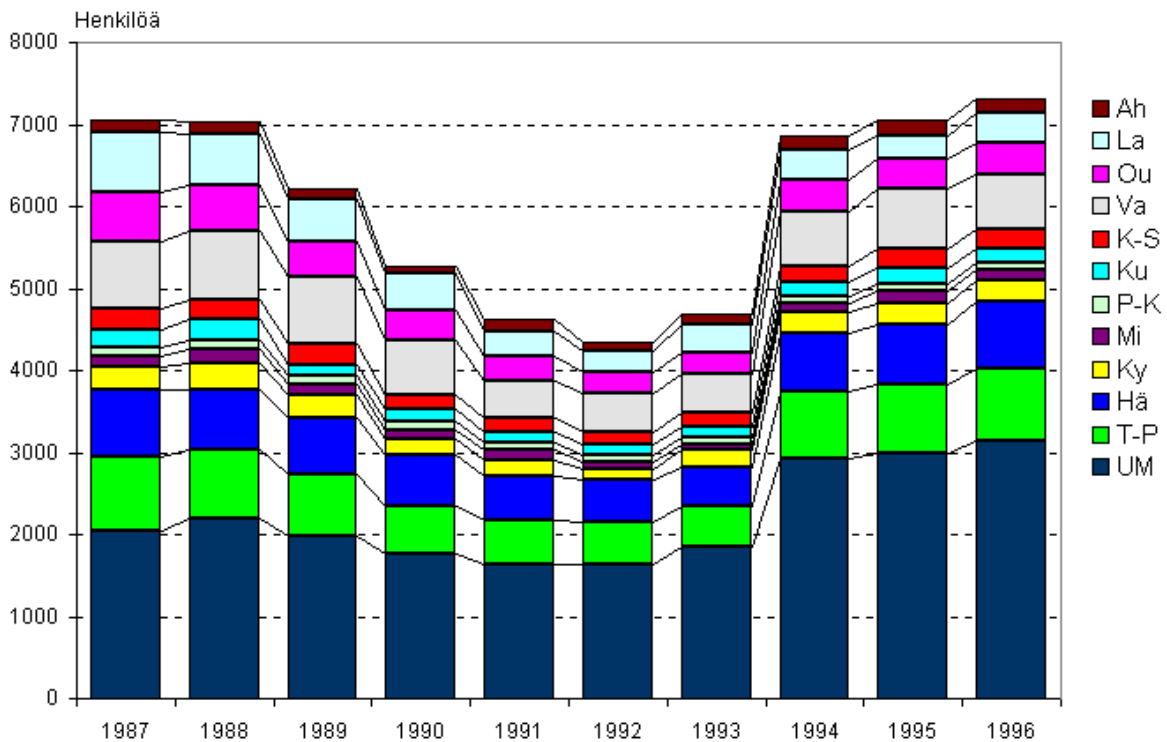
Yhä useampi lähtijöistä Uudeltamaalta

Uudenmaan muuta maata selvästi nopeamman väestönkasvun ja korkeamman koulutustason perusteella on odotettua, että myös yhä suurempi osa maastamuuttaneista on lähtöisin sieltä. Vuonna 1987 läänin osuus kaikista Suomessa syntyneistä maastamuut-

tajista oli alle 29 prosenttia. Vuoteen 1996 mennessä se oli kohonnut yli 43 prosentin. Vaasan, Oulun ja Lapin lääneissä on vastaavasti tapahtunut suurin päinvastainen muutos. Muiden läänien osuus on pysynyt suunnilleen ennallaan tai vain hieman laskenut (Itä-Suomessa).

Tämäkin muutos on syytä suhteuttaa alueen väestöpohjaan, koska läänien asukasmäärä on samanaikaisesti muuttunut luonnollisten väestömuutosten ja maan sisäisen muuton seurauksena. Tällöin ilmeneekin, että muuttoalttius on Ahvenanmaalla huomattavasti korkeampi kuin muualla maassa. Tämä ei sinänsä ole mitään uutta, sillä näin on ollut jo "iät ja ajat". Vähäisen absoluuttisen määrän vuoksi melko pienetkin muutokset muuttajamäärissä näkyvät ahvenanmaalaisten kohdalla jyrkempinä vuosittaisina vaihteluin. Selkein johtopäätös tästäkin tarkastelusta on se, että nimen omaan Uudellamaalla muuttoalttius on Ahvenanmaan ohella lisääntynyt kaikkein voimakkaimmin vuoden 1993 jälkeen. Suurin pudotus on vuoden 1987 jälkeen tapahtunut Lapin ja Vaasan läänien maastamuuttoalttiudessa. Silti niistä muutetaan edelleen enemmän kuin koko maasta keskimäärin. Itä-Suomesta muuttoalttius ulkomaille on perinteisesti ollut muuta maata vähäisempää. Näin on edelleen. Osaksi tämä selittynee sillä, että sieltä muutetaan usein ensin muualle maahan, lähinnä Etelä-Suomeen ja vasta sieltä ulkomaille.

Suomessa syntyneiden maastamuutto lääneittäin 1987-96

Uudeltamaalta lähteneistä noin 70 prosenttia on muuttanut Pohjoismaiden ulkopuolelle. Vaasan ja Lapin läänin maastamuuttajista taas vastaava osuus on mennyt Pohjoismaihin, Ahvenanmaalaisista lähes kaikki. Muissa lääneissä painopiste on nykyisin selvästi Pohjoismaiden ulkopuolelle suuntautuvissa muutoissa. Myös Oulun lääni on siirtynyt tähän ryhmään. Aiemmin sieltä on siirrytty etupäässä Ruotsiin.

Yhteenvedona voidaan todeta, että muuttaneisuus on kaikissa lääneissä kääntynyt vuoden 1993 jälkeen nousuun. Jyrkintä muutos on ollut Uudellamaalla ja Ahvenanmaalla, Turun ja Porin, Hämeen ja Keski-Suomen läänien tullessa järjestyksessä seuraavina.

Yli miljoona ulkosuomalaista

Tarkkaa tilastoa ulkomailla asuvien Suomen kansalaisten tai suomalaista syntyperää olevien määrästä ei ole mahdollista laatia. Oheisessa taulukossa on esitetty väestörekisterikeskuksen ns. poissaolevaa väestöä koskeva tilasto sekä vertailuna joistakin Euroopan maista saatuja lukuja niissä asuvista Suomen kansalaisista. Poissaoleva väestö koostuu pääsääntöisesti ulkomaille muuttaneista. Luvut koskevat kuitenkin vain Suomen kansalaisia ja niistä puuttuvat ulkomailla syntyneiden jälkipolvien lisäksi ne kansalaisuutensa vaihtaneet, joista rekisterinpitäjä on saanut tiedon. Toisaalta niihin sisältyy ilmeisen paljon jo ulkomailla kuolleita henkilöitä, joista ei ole tullut tietoa Suomeen. Yli viidesosan nykyisestä asuinmaasta ei myöskään ole tietoa.

Poissaolevan väestön rekisteri antaa puutteistaan huolimatta jonkinlaista osviittaa eri maissa asuvien kansalaisten määrästä. Joiltakin osin luvut ovat yllättävän lähellä kohdemaan tilastoja. Useimmissa tapauksissa ne eivät kuitenkaan ole vertailukelpoisia, koska tilastointikriteerit vaihtelevat maittain huomattavasti. Joissakin maissa tilastointiin riittää esimerkiksi kolmen kuukauden tai puolen vuoden maassa oleskelu, kun taas toisissa siihen vaaditaan vähintään vuoden asuminen.

Ulkomailla vuodenvaihteessa 1996/97 "vakinaisesti" asuneet Suomen kansalaiset maanosittain ja maittain (ns. "poissaoleva väestö"; vähintään vuodeksi ulkomaille muuttaneet) *			
Asuinmaa/maanosa	Po-väestö henkilöä	Naisten osuus, %	Asuinmaan tilaston mukaan
Länsi-Eurooppa	156 214	58,3	142 600
Itä-Eurooppa	2 508	34,4	..
Afrikka	556	55,8	..
Pohjois-Amerikka	23 925	56,3	..
Latinalainen Amerikka	779	54,7	..
Aasia	1 944	55,6	..
Oseania	3 937	52,9	..
Ei tietoa asuinmaasta	53 685	59,1	..
Yhteensä	243 548	57,9	..
Ruotsi	121 846	55,8	103 091
Yhdysvallat	13 830	58,5	..
Kanada	10 095	53,3	..

Saksa	9 822	70,9	14 790
Iso-Britannia	4 917	72,9	5 000
Australia	3 746	52,6	..
Norja	3 614	59,9	3 884
Sveitsi	3 551	68,4	2 141
Espanja	2 615	53,3	3 131
Ranska	1 942	65,6	1 600
Tanska	1 842	64,3	2 102
Ent. Neuvostoliitto	1 837	35,5	..
Italia	1 713	72,7	1 149
Alankomaat	1 128	69,3	1 385
Kreikka	832	69,4	979
Belgia	822	57,2	1 847
Itävalta	708	68,6	521
Israel	624	62,2	..
Brasilia	297	51,2	..
Luxemburg	273	59,7	570
Japani	258	55,0	..
Portugali	251	52,2	408
Viro	225	17,8	..
Etelä-Afrikka	210	53,8	..
Kypros	182	65,9	..
Uusi-Seelanti	177	57,6	..
Irlanti	168	67,3	..
Venäjä	155	19,4	..
Singapore	128	45,3	..
Argentiina	120	60,0	..
Turkki	111	68,5	..
Thaimaa	104	38,5	..
* Poissaolevan väestön lukuihin sisältyy etenkin vanhimmissa ikäluokissa ulkomailla kuolleita henkilöitä sekä sellaisia, jotka eivät enää ole Suomen kansalaisia.			
Lähteet: Väestörekisterikeskuksen ns. poissaolevan väestön rekisteri; Eurostat 1997 Taulukko: Jouni Korkiasaari, Siirtolaisuusinstituutti			

Suomessa syntyneiden ulkosuomalaisten ja heille syntyneiden jälkipolvien laskeminen on vieläkin vaikeampi tehtävä kuin kansalaisten tilastointi. Aiempiin tutkimuksiin (Korkiasaari 1989 ja 1992) sekä tärkeimmistä kohdemaista saatuihin tilastoihin perustuen voidaan kuitenkin arvioida, että ulkomailla asuu nykyisin yli 300 000 Suomessa syntynyttä eli ensimmäisen polven suomalaista. Heille siellä syntyneiden lasten eli toisen polven määrä on vähintään yhtä suuri. Näiden kahden polven yhteismäärästä, yli

600 000:sta, noin puolet asuu Ruotsissa ja kolmasosa Pohjois-Amerikassa. Jos mukaan lisätään myös arviot kolmannen ja sitä useamman polven jälkeläisistä, kohoaa kokonaismäärä ainakin 1,2 miljoonaan. Näistä 600 000 asuu Yhdysvalloissa, 100 000 Kanadassa ja 400 000 Ruotsissa. Yhdysvalloissa asuvien määrä saattaa olla huomattavasti suurempikin. Tietenkin on muistettava, että jälkipolvet ovat usein sekoittuneet monien muiden kansallisuuksien kanssa ja ovat siten vain "osaksi suomalaisia".

Maastamuuton motiivit

Ulkomaille muuton syistä tai motiiveista ei ole saatavissa tilastollista tietoa. Viimeisin asiaa käsittelevä laajempi empiirinen tutkimus on tehty 1980-luvulla muuttaneista (Korkiasaari 1992). Tuolloin todettiin, että avioliiton solmiminen tai joku muu ihmissuhteisiin liittyvä seikka oli selvästi tärkein yksittäinen muuttomotiivi. Naisista jopa yli puolet oli muuttanut tällaisen syyn vuoksi. Miehillä korostuivat erilaiset työhön liittyvät motiivit kuten määräaikaiset työprojektit sekä jossain määrin myös terveydelliset syyt ja eläkkeelle jääminen. Opiskelu, työharjoittelu tai muut "itsensä kehittämiseen" liittyvät tekijät olivat muuton ensisijaisina syinä melko harvinaisia. Kokeilun-, seikkailun- ja vaihtelunhalu sekä muuton mukanaan tuomat taloudelliset edut olivat usein lähden lisävaikuttimina. Tilanne ei ilmeisesti ole kovin merkittävästi muuttunut 1990-luvulla. On kuitenkin oletettavaa, että työn ja opiskelun merkitys on mm. kohdemaiden parantuneen työllisyystilanteen ja Suomen EU-jäsenyyden avaamien työ- ja opiskelumahdollisuuksien vuoksi lisääntynyt.

Edellä tarkastelluista tilastoistakin on pääteltävissä, että perinteinen, leveämmän leivän perässä lähtevä duunari on nykysiirtolaisten joukossa jo lähes harvinaisuus. Ensisijaisena syynä tähän on tietenkin se, että vähän koulutetuilla, ammatti- ja kielitaidottomilla ei juurikaan ole enää mahdollisuuksia saada työtä ulkomailta. Nykymuuttajat ovatkin enimmäkseen pitkälle koulutettuja henkilöitä, jotka ainakin aluksi lähtevät ulkomaille vain määräajaksi. Opiskelu, kielitaidon kartuttaminen, urakehitys, uusien elämäkokemusten hankkiminen ja ihmissuhteet ovat muuton syinä ohittaneet toimeentuloon liittyvät motiivit. Lähtijöiden joukossa on myös yhä enemmän ns. kausisiirtolaisia, jotka asuvat ulkomailla vain osan vuotta, tavallisesti talvikauden. Esimerkiksi Espanjaan näitä enimmäkseen eläkeikäisiä "muuttolintuja" lentää vuosittain tuhansia. Kaikki heistä eivät näy muuttotilastoissa.

Yleistäen voidaan sanoa, että nykypäivän maastamuuttaja on tyypillisesti joko ulkomaille avioituja tai tavoitteistaan hyvin tietoinen määräaikaismuuttaja, jolle ulkomailla asuminen on vain yksi elämänmenoon luonnollisesti kuuluva vaihe. Perinteisen *pakkosiirtolaisuuden* sijasta tätä muuttoa voidaan perustellusti nimittää *määräaikais- tai tavoitesiirotolaisuudeksi*.

Lähivuosien näkymät

Maastamuutto tulee kohdemaiden suhteellisen huonon työllisyystilanteen ja työvoiman valikoivan laadullisen kysynnän vuoksi olemaan myös tulevina vuosina vaikeaa. Talouden elpyminen ja Suomen liittyminen EU:n jäseneksi ovat lisänneet muuttoa erityisesti Keski-Eurooppaan, mutta tämä on koskenut lähinnä vain korkeammin koulutettuja ja kielitaitoisia kansalaisia. Entisaikojen suurelle maastamuutolle ei nykynäkymin ole mahdollisuuksia, vaikka halukkaista lähtijöistä ei korkean työttömyyden vuoksi liene puutetta.

Tähänastiset kokemukset EU:n muuttoliikkeistä osoittavat alueen omien kansalaisten muuton maasta toiseen olleen melko vähäistä. Voimakasta työvoiman siirtymistä maasta toiseen ilmenee vain silloin, kun niiden välillä on hyvin huomattava ero työvoiman kysynnässä ja tarjonnassa. EU-maissa nämä erot ovat olleet vähäisiä ja ilmeisesti vielä vähenevät tulevaisuudessa. Tämä koskee kuitenkin vain nykyisiä jäsenmaita, sillä Itä-Euroopan maiden mukaantulo yhteisöön voi muuttaa tilannetta olennaisesti.

Maastamuuton piirteitä 1990-luvulla

- Ruotsin osuus maastamuutosta supistunut, muun Euroopan kasvanut,
- yhä useampi muuttaa Keski-Eurooppaan (keskeisiin EU-maihin),
- naiset innokkaampia lähtemään, miehet palaamaan,
- nuorimpien (15-24 v.) osuus vähentynyt, perheellisten ja yli 25-vuotiaiden osuus kasvanut,
- Ruotsiin muuttajat edelleen nuorempia ja useammin naimattomia ja miehiä kuin muihin maihin muuttaneet,
- koulutetuin väestö muuttoaltteinta,
- yhä useampi lähtöisin Uudeltamaalta ja suurimmista asutuskeskuksista,
- suomalaisten maastamuutto lisääntynyt lähes koko 1990-luvun, mutta on edelleen paljon vähäisempää kuin suurimpina muuttovuosina 1960- ja 1970-luvulla,
- maastamuutto muuttunut "pakkomuutosta" "tavoitemuutoksi"; pakkomuuttoonkin olisi "työntöä", mutta kohdemaiden "veto" puuttuu.

Lähteet

Eurostat. Recent Demographic Developments in Europe 1997. Council of Europe. Strasbourg 1997.

Julkaistut väestörakenne- ja väestönmuutostilastot vuosilta 1980-96. Tilastokeskus, Helsinki. Julkaisemattomat tilastokeskuksen aineistot Suomessa syntyneiden maastamuutosta vuosilta 1987-96.

Korkiasaari, Jouni 1989: Suomalaiset maailmalla. Suomen siirtolaisuus entisajoista tähän päivään. Siirtolaisuusinstituutti, Turku.

Korkiasaari, Jouni 1992: Siirtolaisia ja ulkosuomalaisia. Suomen siirtolaisuus ja ulkosuomalaiset 1980-luvulla. Työpoliittinen tutkimus 33. Työministeriö, Helsinki.

Korkiasaari, Jouni 1998: Maastamuuton uudet piirteet. Kuntapuntari 2/98. Väestö ja muuttoliike. Tilastokeskus, Helsinki. (s. 17-23).

Katso myös artikkelit:

- Maastamuuttomaasta maahanmuuttomaaksi
- Suomalaiset maailmalla
- Finnish Emigration and Immigration after World War II

Lisätietoja:

- Siirtolaisuusinstituutin tilastot
- Jouni Korkiasaari: Suomalaiset maailmalla. Suomen siirtolaisuus ja ulkosuomalaiset entisajoista tähän päivään. Siirtolaisuusinstituutti. Turku 1989.
- Jouni Korkiasaari: Siirtolaisia ja ulkosuomalaisia. Suomen siirtolaisuus ja ulkosuomalaiset 1980-luvulla. Työpoliittinen tutkimus 33. Työministeriö. Helsinki 1992.
- Suomen siirtolaisuuden historia I-VI. Siirtolaisuusinstituutti vuosina 1996-2009 julkaisema kuusiosainen kirjasarja.
- Siirtolaisuusinstituutin kirjastossa on maan laajin valikoima siirtolaisuustutkimuksia ja muuta muuttoliikkeeseen liittyvää kirjallisuutta. Kirjoja voivat lainata myös laitoksen ulkopuoliset henkilöt (kaukolainatkin ovat mahdollisia, jos lainaa ja maksaa lähetyskulut).